

SOCIAL- OCH HÄLSOVÅRDSUTSKOTTETS UTLÅTANDE 8/2009 rd

Statsrådets redogörelse om ramar för statsfinanserna 2010—2013

Till finansutskottet

INLEDNING

Remiss

Riksdagen remitterade den 31 mars 2009 statsrådets redogörelse om ramar för statsfinanserna 2010—2013 (SRR 3/2009 rd) till finansutskottet för beredning och beredde samtidigt de övriga fackutskotten möjlighet att lämna utlåtande om ärendet till finansutskottet.

Sakkunniga

Utskottet har hört

- budgetråd Tuomas Sukselainen, finansministeriet

- biträdande avdelningschef Mikko Staff, regeringsråd Päivi Salo, konsultativ tjänsteman Minna Liuttu och finanssekreterare Jenni Eskola, social- och hälsovårdsministeriet
- forskarprofessor Matti Rimpelä, Institutet för hälsa och välfärd
- avdelningschef Erkki Meriläinen, Folkpensionsanstalten
- chef för social- och hälsovårdsväsendet Tuula Taskula, Finlands Kommunförbund
- generalsekreterare Mirjam Kalland, Mannerheims Barnskyddsförbund.

UTSKOTTETS ÖVERVÄGANDEN

Motivering

I rambeslutet står social- och hälsovårdsministeriets huvudtitel för 11,2 miljarder euro, vilket är cirka 31 procent av de statsfinansiella utgifterna. Kalkylmässigt sett minskar anslagen på grund av statsandelsreformen med cirka 23 procent jämfört med den förra ramperioden. Men utan reformen ökar anslagen med ungefär 17 procent.

Det ökade anslagsbehovet hänger samman med det snabbt försämrade konjunkturläget och det påverkar särskilt utgifter för folkpensioner, arbetslöshetsersättningar och bostadsbidrag som inte ingår i den statsfinansiella ramen. Det största behovet av extra anslag kommer emellertid av

att arbetsgivares folkpensionsavgift slopas i början av 2010. Då måste staten skjuta till cirka 1,1 miljard euro till Folkpensionsanstalten. Våren 2011 införs garantipensioner och för dem krävs det ungefär 111 miljoner euro på årsnivå. Utgifterna ökar med uppskattningsvis 82 miljoner euro 2013 när förmånerna inom grundtryggheten kopplas till index.

I takt med den ekonomiska krisen har utsikterna i den kommunala ekonomin försämrats snabbt. Den åtstramade kommunekonomin beror huvudsakligen på att skatteinkomsterna har minskat drastiskt jämfört med i fjol. Kommunerne måste anpassa sin ekonomi genom att dra ner på sina driftskostnader och investeringar. Dess-

utom måste de höja kommunalskatten och ta lån. Efterfrågan på social- och hälsovård ökar i den ekonomiska krisen och det gör att utgifterna för utkomststöd och sysselsättning ökar med en gång. Exempelvis utkomststöddagarna har blivit fler och det har gjort att kommunerna har svårt att hinna behandla ansökningarna inom den lagstadgade tiden. Utskottet påpekar att kommunerna måste se till den omedelbara försörjningstryggheten enligt vad som sägs i lag också i kristider.

Statsandelarna till social- och hälsovården ökar med 556 miljoner euro (10,7 procent) 2010 jämfört med det tidigare rambeslutet. Jämfört med ordinarie budgeten för 2009 ökar de med 161 miljoner euro (2,9 procent) 2010. För att garantera de basala tjänsterna ska den finansiella basen i kommunekonomin stärkas genom att kommunernas andel av samfundsskatten tillfälligt höjs med 10 procentenheter (390 miljoner euro 2009). Den slojade folkpensionsavgiften för arbetsgivare ger kommunsektorn en nettoeffekt på cirka 254 miljoner euro 2010. Det underlättar för kommunekonomin och gör det enklare att ordna med basala tjänster.

Statsandelarna är avsedda att förbättra social- och hälsovården och de kommer enligt regeringsprogrammet att årligen höjas med drygt 21 miljoner euro (2010 och 2011). Ökningen hänger samman med bland annat ändringarna i lagstiftningen om stöd på grund av handikapp och vissa förbättringar i studerandehälsovården och barnvården. I kombination med höjningarna av den partiella vårdpenningen och stödet för hemvård stiger kommunernas utgifter med cirka 60 miljoner euro 2010 och 2011.

I redogörelsen tas frågan om den åldrande befolkningen upp och den därmed minskande arbetskraften som försämrar Finlands tillväxtpotentialer de sista åren av ramperioden. När konjunkturläget normaliseras kommer Finland sannolikt att åter lida brist på arbetskraft. Det kan vara ett hinder för att återgå till den invanda ekonomiska tillväxten. Det begränsade utbudet kommer permanent att försämra tillväxtpotenti-

alen i samhällsekonomin om inte arbetsinsatsen i stället ökar exempelvis genom att folk arbetar kvar längre.

Genom att också i ekonomiska kristider satsa på välfärdstjänster kan man i betydande grad påverka det kommande utbudet på arbetskraft, framhåller utskottet. Det finns till exempel tio gånger fler personer som blir sjukpensionerade på grund av depression nu än i början av 1980-talet. Samtidigt med de stora pensionsavgångarna i de stora årskullarna är de årskullar som växer upp till arbetsför ålder små. Deras funktions- och arbetsförmåga får därför stor betydelse. På grund av illabefinnande som kunde förhindras går vi i varje årskull miste om tusentals årsverken som ända från början och det höjer priset på den tillgängliga arbetskraften. Det bör kraftfullare framgå av rambeslutet vilken roll välfärdspolitiken spelar för tillväxten i samhällsekonomin, menar utskottet.

För befolkningens välfärd är det viktigt att se till att det för äldre finns tjänster som främjar hälsan och funktionsförmågan, men också för barn, unga, personer i arbetsför ålder och barnfamiljer. Fattigdomen bland barnfamiljerna är en av de största riskfaktorerna för marginalisering bland barn och unga. Fattigdomen måste bekämpas bland annat för att hälsoskillnaderna inte ska öka. I den sociala tryggheten behövs det insatser för alla barnfamiljer, och särskilt för familjer med en särskild fattigdomsrisk.

Resurserna för välfärdstjänster bör i synnerhet gå till tjänster för barn och unga. Dessutom är det angeläget att satsa mer på forskning kring barn, unga och barnfamiljer. Samtidigt påpekar utskottet att behovet av dyra specialisttjänster ökar när man sparar in på basala tjänster. Staten måste förbättra och stärka sin styrning för att säkerställa god tillgång och kvalitet på tjänster. Det gäller att se satsningarna på basala tjänster som en investering i befolkningens välfärd och att den sträcker sig längre än ramperioden. Kommunerna bör fortsätta med sina strukturella reformer och förbättra rehabiliteringen och öppenvården för att trygga servicen.

Utlåtande

Social- och hälsovårdsutskottet föreslår

*att finansutskottet beaktar det som sägs
ovan och att riksdagen godkänner följande
ställningstagande:*

*I fortsättningen bör det i rambeslutet
kraftfullare lyftas fram att välfärdspoli-
tiken spelar en viktig roll för tillväxten i
samhällsekonomin.*

Helsingfors den 17 april 2009

I den avgörande behandlingen deltog

ordf. Juha Rehula /cent
vordf. Sirpa Asko-Seljavaara /saml
medl. Maria Guzenina-Richardson /sd
Hannakaisa Heikkinen /cent
Anneli Kiljunen /sd
Marjaana Koskinen /sd
Jukka Mäkelä /saml

Håkan Nordman /sv
Päivi Räsänen /kd
Pertti Salovaara /cent
Anni Sinnemäki /gröna
Satu Taiveaho /sd
Lenita Toivakka /saml
ers. Merja Kyllönen /vänst.

Sekreterare var

utskottsråd Harri Sintonen.

AVVIKANDE MENING 1

Motivering

I statsrådets redogörelse om ramarna för statsfinanserna 2010—2013 är de social- och hälsovårdspolitiska prioriteringarna alltför små i relation till behovet. Regeringens åtgärder räcker inte till för att hjälpa kommunerna i deras ekonomiska trångmål. Statsandelarna till kommunerna måste höjas om man vill att invånarna ska få adekvat hälsovård, äldreomsorg, barnskydd och utbildning. Nu riskerar vi att få längre vårdköer, obehandlade psykiska problem och oroliga skolor och daghem.

Den tidiga utslagningen på arbetsmarknaden är ett problem när man vill höja sysselsättningen. År för år slås allt fler unga ut permanent på arbetsmarknaden. Stakes räknar med att minst 65 000 barn och unga är utslagna eller riskerar att bli det. Det kommer till tusen personer varje år. År 2007 fick 2 000 unga människor sjukpension på grund av mentala problem. Mellan år 2000 och 2007 mer än fördubblades antalet personer under 30 år som pensionerades på grund av psykiska problem. Bara i bortfall av skatteinkomster kostar de som slås ut på arbetsmarknaden samhället drygt en miljon euro fram till sin 60-årsdag.

Social- och hälsovårdsministeriet har tagit fram en ny modell för att beräkna de sociala utgifterna och den visar att vi med en gång kan få minst 80 000 årsverken till, om dödligheten och sjukdomsincidensen i hela befolkningen stiger till samma nivå som bland befolkningen med den bästa inkomsten nu.

Samma kalkyl utfäster att sysselsättningen stiger till cirka 75 procent fram till 2050 och att sjukpensionärerna minskar med 20 000. Den reform av primärvården som vi har krävt skulle ge verkliga besparingar i den offentliga ekonomin.

Psykiska problem och missbruk urholkar finländarnas arbetsförmåga samtidigt som befolkningen i arbetsför ålder borde ha bättre och bättre arbetsförmåga. Barnskyddet, hemhjälpen till barnfamiljer, skolhälsovården, missbrukarvår-

den och vården av personer med psykisk funktionsnedsättning bör stärkas för att så många som möjligt ska undgå tidig utslagning.

Regeringen har slopat FPA-avgiften, höjt utdelningen av avkastningen från samfundsskatten och tillåtit att fastighetsskatten höjs för att hjälpa kommunerna att klara sig över krisen. Ändå håller kommunekonomin på att kollapsa och det går oroväckande snabbt. I kampen mot krisen river kommunerna upp sina budgetar, lägger upp massiva listor med sparbeting, skuldsätter sig i allt snabbare takt, permitterar personal och gallrar bland nödvändig service. Redan i år har hushållen med utkomststöd hunnit öka med det dubbla. I detta krisläge bör regeringen ta större ansvar för utkomststödtagarna och därför föreslår jag att statens andel av kostnaderna för utkomststöd temporärt höjs från 50 till 70 procent.

Kommunernas skatteinkomster minskar samtidigt som deras utgifter ökar bland annat på grund av högre kostnader, sämre sysselsättning och stigande medelålder i befolkningen. Kommuner där samfundsskatten utgör en liten del av inkomstbasen har ingen nytta av att andelen har höjts och de störtar snabbare ner i svårigheter än man har räknat med.

På 2000-talet har kommunernas skuldbörda fördubblats och är nu nästan 10 miljarder euro. Många kommuner kan inte unna sig att skuldsätta sig ytterligare. I många kommuner drabbas den redan nu dåliga social- och hälsovården av sparbetingen. Med de krympande skatteinkomsterna och statsandelarna är det omöjligt att göra de förbättringar som behövs till följd av att befolkningen blir äldre och livsstilssjukdomarna får utgifterna att öka. Vidare kringskärs det ekonomiska spelrummet ytterligare av att personalen får löneökningar, som i och för sig är berättigade.

Reformen av bidragen och statsandelarna till kommunerna måste genomföras snabbare än tänkt. Regeringen måste lägga principen att

kommunerna inte ska få nya medel vid reformer åt sidan. Skillnaderna mellan kommunerna kan bli ett hot mot den grundlagfästa principen att alla ska behandlas lika.

Kommunekonomin måste stärkas för att kommunerna ska kunna tillhandahålla lagstadgade och nödvändiga tjänster.

Ståndpunkt

Följaktligen föreslår jag

att finansutskottet beaktar det som sägs ovan.

Helsingfors den 17 april 2009

Päivi Räsänen /kd

Jag håller med om det som sägs ovan om utkomststödet.

Marjaana Koskinen /sd

AVVIKANDE MENING 2

*Motivering**Allmänt*

De positiva reformerna i rambeslutet är att sjukdagpenning, moderskapspenning, faderskapspenning, föräldradagpenning, specialvårdspenning, barnbidrag, hemvårdsstöd och stöd för privat vård kopplas till levnadskostnadsindex och att Folkpensionsanstalten ska överta ansvaret för att ordna psykoterapi. Vi i Vänsterförbundets riksdagsgrupp anser emellertid att reformerna ska genomföras nu och inte först valåret 2011 som regeringen föreslår.

I våra mål för i år har vi föreslagit att de grundläggande trygghetsförmånerna samordnas och är 685 euro i månaden. Då stiger till exempel arbetsmarknadsstödet med 6,23 euro om dagen.

Vårt förslag innebär också att alla som nu bara får folkpension eller en liten arbetspension plus folkpension börjar få en minimipension på 685 euro. Vår reform ska gälla alla de cirka 650 000 personerna med liten pension. Regeringens modell med så kallad garantipension är en klar förbättring för dem som bara får folkpension, men bristfällig eftersom den bara täcker in cirka 95 000 pensionärer och betyder att vi får en pensionssparlag i och med att kommande höjningar får mindre kostnadseffekt än den gällande modellen. Pensionärer med små arbetspensioner är de stora förlorarna.

Kommunerna och familjerna får ta konsekvenserna av lågkonjunkturen och arbetslösheten

Redogörelsen visar att anslagsbehovet inom social- och hälsovårdsministeriets förvaltningsområde ökar snabbt när konjunkturerna försämras, särskilt beträffande folkpensionsutgifterna, arbetslöshetsersättningarna och bostadsbidraget som inte ingår i ramen. Utgifterna utanför ramen beräknas 2010 överstiga ordinarie budgeten för 2009 med cirka 1,5 miljarder euro.

Av ökningen beror ungefär 0,5 miljarder euro på att utgifterna för arbetslöshetsersättningar och bostadsbidrag ökar i det försämrade ekonomiska läget och cirka 1,1 miljard euro på ändringar i folkpensionslagen. Och slutligen beror 374 miljoner euro på större kompensationer till kommunerna för uteblivna skatteinkomster.

Regeringen räknar med att statens behov av större satsningar huvudsakligen beror på ändringar i arbetslöshetsdagpenningarna. Däremot är satsningarna på välfärdsservice för hela befolkningen otillräckliga och ansvaret skjuts över på kommunerna. Återigen, precis som vid den ekonomiska krisen i början på 1990-talet, är det kommunerna som får ta hand om de som riskerar att förlora jobbet eller de facto gör det.

Vi i Vänsterförbundets riksdagsgrupp vill höja statsandelarna till kommunerna för att också familjerna ska klara sig något så när ur lågkonjunkturen. I våra egna budgetmål har vi föreslagit att statsandelarna till kommunerna ska höjas med 760 miljoner euro. Det är ungefär 200 miljoner mer än statsandelarna till kommunerna för social- och hälsovård 2010 i rambeslutet. Dessutom behövs det mer exakta bestämmelser om större resurser till kommunerna för barns och ungas välfärd, bland annat skolhälsovården.

I rambeslutet räknar regeringen inte tillräckligt mycket med att barnfamiljer, barn och unga och personer i arbetsför ålder sannolikt kommer att må sämre. Att döma av erfarenheterna från den ekonomiska krisen på 1990-talet har lågkonjunkturen betydligt större sociala konsekvenser än regeringen förstår i sin statsfinansiella ram. Arbetslösheten och skuldproblemen sprider sig som en tryckvåg i familjerna, barns och ungas uppväxtmiljö, som i allra högsta grad är beroende av föräldrarnas kapacitet att uppfostra sina barn och ge dem trygghet och ett balanserat liv.

När barn, unga och familjer mår dåligt utsätts också samhällsekonomin för risker. Nyligen oroade sig regeringen för att folk inte arbetar kvar så länge och ville höja den lägsta pensions-

åldern. Det kan man utmärkt väl ställa mot innehållet och de klumpiga prioriteringarna för välfärdstjänsterna i redogörelsen. Samhällsekonomin drabbas av stora kostnader när barn, unga och personer i arbetsför ålder mår illa. Vi menar att staten bör styra kommunerna med normer och så kallade öronmärkta medel för att barn och unga ska få adekvat hjälp i skolan och hälso- och sjukvården. Det är ingen effektiv politik att bygga insatserna på störningar.

Kommunernas svåra ekonomiska belägenhet inom äldreomsorgen innebär att personer med ett långt arbetsliv bakom sig måste betala med sina besparingar för att få nödvändig omsorg på kommunala eller privata servicehus, om det råkar finnas sådana i kommunen. Regeringen är ovillig att ge kommunerna bättre möjligheter att ordna offentlig äldreomsorg. Äldre människor hänvisas till privata företag som förstår att ta betalt och tvingas använda sina besparingar för vård som de måste få. Den allmänna äldreomsorgen håller på att glida ut i marginalen och merparten av befolkningen tvingas anlita marknadsbaserade tjänster.

Villkoren för den kommunala social- och hälsovården under ramperioden

I redogörelsen förbigår regeringen kallt de förödande effekter som den djupa ekonomiska krisen har för vanliga människors vardag. Med finansministerns röst meddelar regeringen att den inte skär i den sociala tryggheten under regeringsperioden, då den genom redogörelsen i själva verket lyfter över kostnadstrycket på kommunerna som står där utan konjunkturbuffertar att ta till i kristider. Med det tricket får de kommunala beslutsfattarna ta över ansvaret för nedskärningarna i den allmänna servicen och de tillhörande transfereringarna. När inkomsterna minskar måste fullmäktigeledamöterna fatta beslut om utgiftsminskningar enligt kommunallagen för att budgetunderskotten och skuldsättningen inte ska bli orimligt stora.

Samtidigt som kommunerna och en del av familjerna råkar i svårigheter på grund av de sjunkande inkomsterna, delar staten frikostigt ut inkomstskattelättnader till höginkomsttagare och

försämrar ekonomin för Folkpensionsanstalten genom att först temporärt och sedan permanent befria arbetsgivarna från FPA-avgiften. Staten har en falsk och oärlig attityd till välfärdsservicen.

När inkomsterna sinar i kommunerna minskar deras kapacitet att tillhandahålla basala tjänster. Många kommuner måste rentav ta lån för att kunna ordna nödvändiga tjänster. Kommunernas och samkommunernas lån kommer att vara 1,6 gånger så stora 2013 som nu och ligga på 16 miljarder euro (8 procent av Finlands bnp). Under ramperioden ökar statsandelarna, men inte tillräckligt i relation till utgifterna och kommunernas uppgifter.

I år minskar kommunernas skatteinkomster med minst fem procent jämfört med i fjol. Också inkomsterna från samfundsskatten halveras i år jämfört med i fjol. Höjningarna av statsandelarna kompenserar inte kommunerna under ramperioden för det samtidiga bortfallet av skatteinkomster. Enligt redogörelsen ökar statsandelarna till basala tjänster årligen med 60 miljoner och under hela ramperioden med 241 miljoner euro.

I kommunernas utgifter tar redogörelsen inte hänsyn till att den stigande arbetslösheten ger upphov till ökade utgifter när familjerna behöver mer utkomststöd. Dessutom noteras det inte alls att kommunerna får ökade kostnader när långtidsarbetslösa behöver arbetsmarknadsstöd.

Beslutet om utgiftsramen utgår från att kommunerna säger upp en del av sina visstidsanställda precis som de gjorde under den ekonomiska krisen på 1990-talet. Kommunerna förväntas alltså permittera sin personal och säga upp tillfälligt anställda för få ekonomin i balans. Regeringen söker ekonomisk flexibilitet genom att gräva djupa hål i de kommunanställdas plånbok.

Slutsatser

I våra mål för i år har vi föreslagit att förmånerna i den grundläggande försörjningen samordnas och höjs till 685 euro i månaden. Det innebär bland annat att arbetsmarknadsstödet stiger med 6,23 euro per dag, från 551 till 685 euro i månaden (LM 89/2008 rd — Erkki Virtanen

/vänt m.fl.) och att behovsprövningen slopas redan i år (LM 83/2008 rd — Merja Kyllönen /vänt m.fl.). Dessutom betyder det att folkpensionärerna får sin pension höjd till 685 euro räknat i dagens penningvärde från och med den 1 juli 2009.

Vårt förslag till höjningar i den nuvarande grundläggande tryggheten bör vara utgångspunkten för ramen 2010—2013.

Vidare har vi förslagit att barnbidragen ska bli så kallad prioriterad inkomst enligt lagen om utkomststöd, vilket betyder att familjens utkomststöd hölls med barnbidragsbeloppen. Som det ser ut i dag dras alla höjningar av barnbidragen

av från utkomststödet (LM 90/2008 rd — Annika Lapintie /vänt m.fl.).

Vi i Vänsterförbundets riksdagsgrupp kräver att välfärden och servicen till familjerna tryggas. Därför måste staten höja statsandelarna till kommunerna ytterligare. I budgeten för i år föreslog vi 760 miljoner euro extra till social- och hälsovård (BM 284/2008 rd, BM 1022/2008 rd, BM 343/2008 rd, BM 342/2008 rd).

Ståndpunkt

Följaktligen föreslår jag

att finansutskottet beaktar det som sägs ovan.

Helsingfors den 17 april 2009

Merja Kyllönen /vänt

Jag håller med om det som sägs i det andra stycket om att samordna och höja förmånerna i den grundläggande tryggheten.

Marjaana Koskinen /sd

AVVIKANDE MENING 3

Motivering

Kommunerna tillhandahåller viktiga basala tjänster för invånarna och de blir allt viktigare i ekonomiska kristider. Också invånarna anser det viktigt att kommunerna står för tjänsterna, att tillgången är god och att de fungerar. Tillgången och kvaliteten på dels social- och hälsovård, dels undervisning och kultur måste säkerställas under alla förhållanden. För det handlar ju om vilka värderingar vi väljer. Vi socialdemokrater vill ha kvar och utveckla den kommunala basservicen och genomföra de bra mål för att råda bot på fattigdomen och minska antalet förlorare i samhället som ingår i förslagen från kommittén för en reform av den sociala tryggheten (den så kallade Sata-kommittén). Regeringen använder sina lånade medel till skattelättnader som är alltför stora i det rådande ekonomiska läget och ineffektiva i sysselsättningshänseende.

Regeringens ineffektiva stimulanspolitik, sena uppvaknande, i det närmaste omotiverade skattelättnader och strama utgiftspolitik är ett allvarligt hot mot välfärdsstaten. Under den förra ekonomiska krisen minskade kommunerna tillfälligt sin personal och tummade på servicekvaliteten. Konsekvenserna syns fortfarande, bland annat i marginaliseringen bland unga.

Man vill inte ha fler anställda inom kommunsektorn utan den ökande efterfrågan på tjänster ska bara tillgodoses med effektiviseringar. Det behövs visserligen omstruktureringar inom social- och hälsovården — det räcker knappast med bara anslagsökningar. Kommun- och servicestrukturreformen måste föras vidare enligt ramlagen och med en ekonomiskt stark kommunstruktur som mål. Det bör finnas fler incitament för kommunerna att genomföra strukturåtgärderna i ramlagen.

Kommunerna förväntar sig direkt stöd från staten

Den kommunala basservicen befinner sig i en finansiell kris. Kommunernas skatteinkomster sjunker i år med fem procent jämfört med i fjol. Däremot kommer utgifterna utan vidare att stiga i och med att till exempel lönekostnaderna ökar och befolkningen åldras. Nästa år blir problemen dessutom fler på grund av den stigande arbetslösheten och det sjunkande inflödet av förvärvsinkomster. Tyvärr är regeringens åtgärder för att stödja kommunerna otillräckliga, även om besluten att höja utdelningen av samfundsskatt till kommunerna och att öka statsandelarna är positiva åtgärder. Enligt vissa beräkningar kommer skillnaden mellan kommunernas utgifter och inkomster att vara två miljarder euro i år. Och regeringen föreslår ökningar som står för en tredjedel av beloppet när krisen slår som hårdast mot kommunekonomin, alltså 2010.

Regeringen lämnar kommunerna åt sitt öde och låter dem ensamma brottas med de ökande utmaningarna inom tjänstesektorn. Det är kommunerna som får göra smutsjobbet i vår krisekonomi: fatta sparbeslut om att till exempel permittera personal och skuldsätta sig ytterligare, höja skatterna och minska investeringarna.

Med sina finansiella principer äventyrar regeringen medborgarnas rätt att få social- och hälsovård på lika villkor. Ett talande exempel är regeringens proposition om en servicecheck inom social- och hälsovården.

Ett typiskt drag är vidare att regeringen inte alls ser till hur välfärden utvecklas. Också i basserviceprogrammet inskränker sig välfärdsresonemanget huvudsakligen till den åldrande befolkningen och den åtföljande stigande efterfrågan på basala tjänster. Man hade kunnat förvänta sig en välfärdsanalys redan av den anledningen att varje årsverke som går förlorat på att människor mår dåligt, trots att detta hade kunnat förhindras, förvärrar bristen på arbetskraft, för att inte nämna att det under en djup ekonomisk kris

hade varit viktigt att fundera över hur krisen slår mot människors välfärd.

Redan tidigare har regeringen försummat att investera i välfärden, alltså att se till att kommunerna har extra resurser för att tillgodose tjänstebehovet. Den årliga höjningen av statsandelarna med 21 miljoner euro enligt regeringsprogrammet är en helt otillräcklig satsning på den kommunala ekonomin, redan om man ser till hur mycket servicebehovet ökar när befolkningen blir äldre. I det långa loppet är förebyggande social- och hälsovård det billigaste sättet att öka välfärden, betydligt billigare än att starta åtgärder i efterskott för att få folk att återvända till arbetslivet när de väl är utanför.

Regeringen måste se till att kommunerna inte behöver permittera ytterligare personal. Då är det viktigt att satsa på välbefinnande i arbetet, personalens arbetshälsa och bestående anställningar. Bara så kan kommunerna bli en attraktiv arbetsgivare och människor arbeta kvar i kommunerna längre än nu.

Kommunerna får ensamma ta ansvaret för det ökande tjänstebehovet

Regeringen ger inte tillräckligt stort stöd till att tillgodose de viktigaste mänskliga behoven, som på sikt också är mycket viktiga för samhällsekonomin. De basala tjänsterna måste ses som en investering i människors framtida välfärd och då sträcker sig avkastningsförväntningarna över hela livscykeln.

Primärvården är i kris. Vi behöver adekvata resurser, mer bindande normer och bättre reglering av avgifterna inom äldreomsorgen.

Många anhöriga har ett tungt jobb med att ta hand om sina nära och kära utan att få stöd för närståendevård. Samtidigt är semestrarna och annan vila för de stöddagande vårdarna bristfälligt ordnade. Om närståendevården ska kunna förbättras krävs det betydligt större resurser än vad redogörelsen utlovar. Utredningar visar att det behövs drygt 100 miljoner euro till för att förbättra stödet för närståendevård och ge vårdarna bättre stödtjänster.

Situationen för barn och unga är oroväckande. Allt fler barn placeras i vård utanför hem-

met. I år finns det cirka 17 000 barn som får vård utanför hemmet och de totala kostnaderna ligger på nästan 600 miljoner euro. Nästan var tionde person i åldrarna 17–18 år blir utan utbildningsplats eller avbryter sina studier. Samtidigt blir tillämpningen av barnskyddslagen lidande när det inte garanteras nödvändiga resurser. Det behövs fler tjänster inom det öppna barnskyddet. De kommunala och privata inrättningarna behöver rent av hundratal nya anställda.

I sitt program utfäster sig regeringen att stödja barnfamiljerna också genom större satsningar på hemtjänst. Ändå uppmärksammas inte detta viktiga förebyggande arbete tillräckligt mycket i de statsfinansiella ramarna.

Invandrarna blir fler och integrationsproblemen större. Man hade förväntat sig att regeringen hade tagit tag i dessa frågor som belastar kommunerna ytterligare. Nya invandrare måste få undervisning i finska så snabbt som möjligt och har rätt att få integrationsutbildning. Därför är det angeläget att personalen inom offentlig tjänstesektor får bättre kunskaper om mångkulturella frågor och invandring.

Resurserna till kommunernas nya uppgifter och de utvidgade gamla uppgifterna är kraftigt underdimensionerade. Den 1 september 2009 träder en lagändring i kraft som innebär att personlig assistans till gravt funktionshindrade är en subjektiv rätt. Då måste kommunerna få minst 100 miljoner euro till i statsandelar. Men regeringen har inte avsatt tillräckligt med pengar för reformen och många hjälpbehövande gravt funktionshindrade kommer sannolikt att fortfarande vara utan personlig assistans.

Statsandelarna måste höjas permanent för att kommunerna ska få stärkta finanser. Redan i våra alternativa budgetar för 2008 och 2009 föreslog vi, innan den ekonomiska krisen hade antagit så stora dimensioner, att statsandelarna till kommunerna skulle höjas med 600 miljoner euro. Av beloppet var 450 miljoner euro avsett för större statsandelar till social- och hälsovården. I dagsläget behövs det ännu mer pengar. Det räcker inte med att höja statsandelarna, utan det behövs också andra metoder, till exempel åtgärder

som ger kommunerna större skatteinkomster än vad regeringen föreslår.

Regeringen hjälper inte kommunerna med att tackla arbetslösheten och de ökande försörjningsproblemen

Regeringen beaktar inte i tillräckligt hög grad att den växande arbetslösheten leder till större utgifter, bland annat större efterfrågan på social- och hälsovård. Kommunerna är skyldiga att betala hälften av arbetsmarknadsstödet om en långtidsarbetslös person inte kan aktiveras. Det kostar kommunerna ungefär tre gånger mer att ordna aktiverande åtgärder än att betala aktiveringsbidrag. Nettokostnaderna stiger alltså, särskilt om aktiveringsåtgärderna i det sociala inkomst-avtalet införs. Då är det risk för att kommunerna sparar in på åtgärderna för att aktivera arbetslösa.

Utkoststödtagarna och utgifterna för bidraget har ökat drastiskt. Den plötsliga anstormningen av sökande gör att många kommuner inte kan hålla sig till den handläggningstid på högst sju dagar som lagen om utkomststöd föreskriver. Det måste snabbt vidtas åtgärder för att socialtjänsten ska få fler anställda och för att övervaka att kommunerna fullföljer sina lagstadgade skyldigheter.

Människor med de lägsta inkomsterna måste få det bättre

De fattigaste i vårt samhälle har inte haft någon nytta av statens gigantiska skattelättnader. Rambeslutet innehåller visserligen en del förbättringar i den sociala tryggheten, men människor med de lägsta inkomsterna får det ändå svårare när kommunalskatten stiger till följd av det dåliga ekonomiska läget. Regeringens beslut att höja

skatterna är en annan bidragande orsak, till exempel högre fastighetsskatt som gör att de får större utgifter.

I redogörelsen uppger sig regeringen vilja införa en så kallad garantipension som ska ge dem som bara får folkpension eller en liten arbetspension i kombination med folkpension garanterad minimiförsörjning. Om man ser till alla de stigande utgifterna räcker garantipensionen inte till som förbättrande åtgärd. Redan i flera sammanhang har vi föreslagit att bland annat bostadsbidraget för pensionstagare ska förbättras.

Dessutom bör det noteras att regeringen skjuter över finansieringen av garantipensionen till nästa regering eftersom den nya pensionen ska träda i kraft i mars 2011, alltså efter nästa riksdagsval.

Minimidagpenningen för arbetslösa och barnbidraget för det första barnet bör höjas för att motverka fattigdom och marginalisering. Vidare måste det allmänna bostadsbidraget förbättras genom att inkomstgränserna ändras och de helt onödiga kriterierna för bostadens ålder och yta slopas. Barnfamiljerna med de lägsta inkomsterna får det en aning bättre om utkomststödet höjs.

Den sociala tryggheten måste reformeras enligt principen att höjda bidrag inte får resultera i att andra förmåner försämrats. Det är alltså ingen idé att ta av den ena låginkomsttagaren och ge till den andra. Det vi behöver är ordentliga satsningar på att förbättra den sociala tryggheten.

Ståndpunkt

Följaktligen föreslår vi

att finansutskottet beaktar det som sägs ovan.

Helsingfors den 17 april 2009

Anneli Kiljunen /sd
Marjaana Koskinen /sd

Maria Guzenina-Richardson /sd
Satu Taiveaho /sd